

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

14 päivänä syyskuuta 2017*

–Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Tuomioistuimen toimivalta – Toimivalta työsopimusten alalla – Asetus (EY) N:o 44/2001 – 19 artiklan 2 alakohdan a alakohta – Käsite ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” – Ilmailuala – Lentohenkilökunta – Asetus (ETY) N:o 3922/91 – Käsite ”kotiasema”

Yhdistetyissä asioissa C-168/16 ja C-169/16,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka cour du travail de Mons (Monsin toisen asteen työtuomioistuin, Belgia) on esittänyt 18.3.2016 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 25.3.2016, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Sandra Nogueira,

Victor Perez-Ortega,

Virginie Mauguit,

Maria Sanchez-Odogherty ja

José Sanchez-Navarro

vastaan

Crewlink Ireland Ltd (C-168/16)

ja

Miguel José Moreno Osacar

vastaan

Ryanair Designated Activity Company, aiemmin Ryanair Ltd (C-169/16),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič, presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa toisen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit A. Rosas, C. Toader (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.2.2017 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Sandra Nogueira, Victor Perez-Ortega, Virginie Mauguit, Maria Sanchez-Odogherty ja José Sanchez-Navarro sekä Miguel José Moreno Osacar, edustajinaan S. Gilson ja F. Lambinet, avocats,
- Crewlink Ireland Ltd, edustajinaan S. Corbanie, advocaat, ja F. Harmel, avocat,
- Ryanair Designated Activity Company, aiemmin Ryanair Ltd, edustajinaan S. Corbanie, advocaat, F. Harmel ja E. Vahida, avocats, sekä G. Metaxas-Maranghidis, dikigoros,
- Belgian hallitus, asiamiehinään C. Pochet, M. Jacobs ja L. Van den Broeck,
- Irlanti, asiamiehenään A. Joyce, avustajanaan S. Kingston, barrister,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas, D. Segoin ja C. David,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. Bulterman ja C. Schillemans,
- Ruotsin hallitus, asiamiehinään aluksi C. Meyer-Seitz, A. Falk, U. Persson ja N. Otte Widgren, ja sittemmin Meyer-Seitz ja Falk,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wilderspin, M. Heller ja P. Costa de Oliveira,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.4.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1; jäljempänä Bryssel I -asetus) 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa oikeusriidassa, joissa asianosaisina ovat asiassa C-168/16 yhtäältä Sandra Nogueira, Victor Perez-Ortega, Virginie Mauguit, Maria Sanchez-Odogherty ja José Sanchez-Navarro (jäljempänä yhteisesti Nogueira ym.) ja toisaalta Crewlink Ireland Ltd (jäljempänä Crewlink) ja asiassa C-169/16 yhtäältä Miguel José Moreno Osacar ja toisaalta Ryanair Designated Activity Company, aiemmin Ryanair Ltd (jäljempänä Ryanair), ja joissa on kyse Nogueira ym:iden ja Moreno Oscarin työsopimusten täytäntöönpanon ehdoista ja päättämisestä sekä Belgian tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta kyseisten riitojen käsittelyssä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Chicagossa (Yhdysvallat) 7.12.1944 (jäljempänä Chicagon yleissopimus), mutta unioni itse ei kuitenkaan ole sen sopimuspuoli.

4 Tämän yleissopimuksen 17 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Ilma-aluksella on sen valtion kansallisuus, missä se on rekisteröity.”

Unionin oikeus

5 Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 13 ja 19 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(13) Vakuutus-, kuluttaja- ja työsopimusten osalta heikompa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin mitä yleiset säännökset edellyttävät.

--

(19) Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna myöhemmillä uusien jäsenvaltioiden tähän yleissopimukseen liittymisestä tehdyillä yleissopimuksilla,] ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksiä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös – – tulkintaa [kyseisestä] yleissopimuksesta. Myös [vuoden 1968 yleissopimuksen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaa ensimmäistä pöytäkirjaa, sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna (EYVL 1998, C 27, s. 28),] olisi edelleen sovellettava asetuksen voimaantulopäivänä jo vireillä olleisiin menettelyihin.”

6 Kyseisen asetuksen II luvun 5 jaksossa, joka muodostuu 18–21 artiklasta, vahvistetaan toimivaltasäännöt työsopimusta koskevissa riita-asioissa.

7 Kyseisen asetuksen 18 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Työsopimusta koskevassa asiassa tuomioistuimen toimivalta määräytyy tämän jakson säännösten mukaisesti, jollei 4 artiklasta ja 5 artiklan 5 kohdasta muuta johdu.”

8 Saman asetuksen 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Työnantajaa vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, voidaan nostaa kanne

1) sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä tämän kotipaikka on, tai

2) toisessa jäsenvaltiossa

a) sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä hän viimeksi työskenteli, tai

b) jos työntekijä ei tavallisesti työskentele tai ei työskennellyt yhdessä ja samassa valtiossa, sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä työntekijän palvelukseen ottanut toimipaikka sijaitsee tai sijaisi.”

9 Bryssel I -asetuksen 21 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tämän jakson säännöksistä voidaan poiketa toimivaltaa koskevalla sopimuksella ainoastaan, jos:

1) sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen; tai

2) sopimus antaa työntekijälle oikeuden nostaa kanne muissa kuin tässä jaksossa tarkoitetuissa tuomioistuimissa.”

- 10 Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen (EYVL 1980, L 266, s. 1; jäljempänä Rooman yleissopimus) johdanto-osassa määrätään seuraavaa:

”Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen korkeat sopimuspuolet, jotka

pyrkivät edistämään yhteisössä jo aloitettua lainsäädännön yhdenmukaistamista kansainvälisen yksityisoikeuden alalla, erityisesti tuomioistuinten toimivallan ja tuomioiden täytäntöönpanon alalla, ja

haluavat vahvistaa sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevat yhdenmukaiset säännöt,

ovat sopineet – –”

- 11 Teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla 16.12.1991 annettu neuvoston asetusta (ETY) N:o 3922/91 (EYVL 1991, L 373, s. 4), sellaisena kuin se on muutettuna 12.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1899/2006 (EUVL 2006, L 377, s. 1) (jäljempänä asetusta N:o 3922/91), koskee, kuten sen 1 artiklassa säädetään, ”ilma-alusten käyttöön ja huoltoon sekä näitä tehtäviä suorittaviin henkilöihin ja organisaatioihin liittyvien siviili-ilmailun turvallisuutta koskevien teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamista”.

- 12 Tämä asetusta sisälsi liitteen III, jonka Q luvun otsikko oli ”Lento- ja työaika rajoitukset ja lepovaatimukset”, ennen kuin kyseinen liite kumottiin yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta sekä neuvoston direktiivin 91/670/ETY, asetuksen (EY) N:o 1592/2002 ja direktiivin 2004/36/EY kumoamisesta 20.2.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 216/2008 (EUVL 2008, L 79, s. 1). Kyseisessä luvussa olevan lentotoiminnan (OPS) 1.1090 osalta 3.1. kohdassa todettiin seuraavaa:

”Lentotoiminnan harjoittajan on nimettävä jokaiselle miehistön jäsenelle kotiasema.”

- 13 Mainittuun lukuun sisältyi myös OPS 1.1095, jonka 1.7 kohdassa määriteltiin kotiaseman käsite siten, että se on ”lentotoiminnan harjoittajan miehistön jäsenelle nimeämä paikka, jossa miehistön jäsen tavallisesti aloittaa ja lopettaa työjakson tai peräkkäisten työjaksojen sarjan ja jossa lentotoiminnan harjoittaja ei tavallisesti vastaa hänen majoituksestaan”.
- 14 Lisäksi asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III olevaan lukuun Q sisältyi myös OPS 1.1110, jonka otsikko oli ”Lepo” ja jonka sanamuoto oli seuraava:

”1. Vähimmäislepoaika

1.1. Vähimmäislepoajan, joka on pidettävä ennen kotiasemalta alkavaa lentotyöjaksoa, on oltava vähintään yhtä pitkä kuin sitä edeltänyt työjakso ja vähintään 12 tuntia sen mukaan kumpi näistä on suurempi.

1.2. Vähimmäislepoajan, joka on pidettävä ennen muualta kuin kotiasemalta alkavaa lentotyöjaksoa, on oltava vähintään yhtä pitkä kuin sitä edeltänyt työjakso ja vähintään 10 tuntia sen mukaan kumpi on suurempi. Kun vähimmäislepoaika pidetään muualla kuin kotiasemalla, lentotoiminnanharjoittajan on annettava miehistön jäsenelle mahdollisuus 8 tunnin nukkumiseen ottaen huomioon matkustamiseen liittyvät ja muut fysiologiset tarpeet. – –”

- 15 Sosiaaliturvan alalla kotiaseman käsite on mainittu myös sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 22.5.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 465/2012 (EUVL 2012, L 149, s. 4), johdanto-osan 18 b perustelukappaleessa. Kyseinen perustelukappale on sanamuodoltaan seuraava:

”[asetuksen N:o 3922/91] liitteessä III ohjaamomiehistön ja matkustamomiehistön jäsenten ’kotiaseman’ käsite määritellään lentotoiminnan harjoittajan miehistön jäsenelle nimeämäksi paikaksi, jossa miehistön jäsen tavallisesti aloittaa ja lopettaa työjakson tai peräkkäisten työjaksojen sarjan ja jossa lentotoiminnan harjoittaja ei tavallisesti vastaa hänen majoituksestaan. Jotta helpotettaisiin tämän asetuksen II osaston soveltamista ohjaamomiehistön ja matkustamomiehistön jäseniin, on perusteltua käyttää ’kotiaseman’ käsitettä perusteena ohjaamomiehistön ja matkustamomiehistön jäseniin sovellettavan lainsäädännön määrittämiseksi. Ohjaamomiehistön ja matkustamomiehistön jäseniin sovellettavan lainsäädännön olisi kuitenkin pysyttävä vakaana eikä kotiasema-periaate saisi johtaa sovellettavan lainsäädännön usein tapahtuvaan vaihtumiseen alan työjärjestelyjen tai kausiluonteisten vaatimusten vuoksi.”

- 16 Asetuksen N:o 883/2004 11 artiklassa, joka kuuluu sen II osastoon, joka koskee sovellettavan lainsäädännön määrittämistä, säädetään seuraavaa:

”1. Henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Kyseinen lainsäädäntö määritetään tämän osaston mukaisesti.

--

3. Jollei 12–16 artiklasta muuta johdu,

a) henkilö, joka on palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana jossakin jäsenvaltiossa, on kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen;

--

5. Toimintaa lentoliikenteen henkilö- tai rahtipalveluja suorittavana ohjaamomiehistön tai matkustamomiehistön jäsenenä pidetään siinä jäsenvaltiossa harjoitettavana toimintana, jossa asetuksen (ETY) N:o 3922/91 liitteessä III määritelty kotiasema sijaitsee.”

- 17 Asetuksen N:o 465/2012 3 artiklassa täsmennetään, että asetuksen N:o 883/2004 11 artiklan 5 kohta tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Mainittu julkaiseminen on tapahtunut 8.6.2012, joten kyseisellä asetuksella tehtyjä muutoksia ei ajallisesti sovelleta pääasioissa kyseessä oleviin riitoihin.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-169/16

- 18 Moreno Osacar teki 21.4.2008 Espanjassa työsopimuksen Ryanairin, joka on lentoyhtiö, jonka kotipaikka on Irlannissa, kanssa.
- 19 Mainitun sopimuksen mukaan hänen tehtävänsä käsittivät ”matkustajien turvallisuuden, huolenpidon, avustamisen ja valvonnan, koneeseen nousuun ja maapalveluihin liittyvät tehtävät --, lentokoneessa tapahtuvan myynnin, lentokoneen sisätilojen siivoamisen, turvallisuustarkastukset ja kaikki asiaankuuluvat tehtävät, joita -- yhtiö voi antaa”.

- 20 Mainitun englannin kielellä laaditun sopimuksen ehtojen mukaan Irlannin tuomioistuimet olivat toimivaltaisia käsittelemään mahdolliset osapuolten välillä syntyvät riidat, jotka liittyvät kyseisen sopimuksen täytäntöönpanoon ja sen päättämiseen, ja kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä sovellettiin sopimuspuolten väliseen työsuhteeseen. Samassa sopimuksessa ilmoitettiin myös, että matkustamohenkilökuntaan kuuluvana Moreno Osacarin työsuoritusten katsottiin tapahtuneen Irlannissa, koska hän hoiti tehtäviään kyseiseen jäsenvaltioon rekisteröidyissä lentokoneissa, jotka kuuluivat mainitulle lentoyhtiölle.
- 21 Moreno Osacarin työsopimuksessa nimettiin Charleroin (Belgia) lentokenttä ”kotiasemaksi” ja edellytettiin, että Moreno Osacar asuu tunnin matkan päässä kyseiseltä kotiasemalta, minkä vuoksi Moreno Osacar asettui asumaan Belgiaan.
- 22 Moreno Osacar ylennettiin 1.4.2009 ”esimiehen” tehtävään. Viimeksi mainittu irtisanoutui 16.6.2011.
- 23 Tämän jälkeen Moreno Osacar, joka katsoi, että hänen aiemman työnantajansa oli noudatettava ja sovellettava Belgian lainsäädäntöä ja että kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet olivat toimivaltaisia ratkaisemaan hänen vaatimuksensa, nosti 8.12.2011 kanteen Ryanairia vastaan tribunal du travail de Charleroisissa (Charleroin työtuomioistuin, Belgia), jotta hänen entinen työnantajansa velvoitettaisiin maksamaan hänelle erilaisia korvauksia.
- 24 Ryanair on kiistänyt Belgian tuomioistuinten toimivallan käsitellä kyseinen riita. Tältä osin yhtiö tuo esiin, että mainitun riidan ja Irlannin tuomioistuinten välillä on välitön ja konkreettinen yhteys. Mainittu yhtiö viittaa siis oikeuspaikkalausekkeeseen ja määräykseen, jolla sovellettavaksi laiksi valitaan Irlannin oikeus, minkä lisäksi Moreno Osacariin on sovellettu Irlannin vero- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä ja hän on pannut työsopimuksensa täytäntöön Irlannissa rekisteröidyissä lentokoneissa ja häneen on sovellettu kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä; vaikka Moreno Osacar oli allekirjoittanut työsopimuksensa Espanjassa, mainittu sopimus oli tehty vasta, kun Ryanair oli merkinnyt siihen allekirjoituksensa kotipaikassaan Irlannissa.
- 25 Tribunal du travail de Charleroi katsoi 4.11.2013 antamassaan ratkaisussa, ettei Belgian tuomioistuimilla ollut toimivaltaa käsitellä Moreno Osacarin vaatimusta. Viimeksi mainittu valitti kyseisestä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen cour du travail de Monsiin (Monsin toisen asteen työtuomioistuin, Belgia).
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää aivan ensimmäiseksi tiettyjä tosiseikkoja koskevia toteamuksia. Se korostaa näin ollen, että Moreno Osacar aloitti työpäivänsä aina Charleroin lentokentältä ja päätti ne samaan paikkaan. Samoin hän joutui joskus jäämään sinne odottamaan korvatakseen mahdollisesti puuttuvan henkilöstön jäsenen.
- 27 Näiden täsmennysten jälkeen mainittu tuomioistuin ilmoittaa, että ennen pääasian ratkaisemista sen on lausuttava Belgian tuomioistuinten toimivallasta tutkia riita.
- 28 Todettuaan, ettei oikeuspaikkalausekkeeseen voinut Bryssel I -asetuksen 21 artiklan nojalla vedota Moreno Osacaria vastaan, mainittu tuomioistuin täsmentää, että mainittu kysymys on tutkittava ottamalla huomioon kyseisen asetuksen 19 artiklan 2 alakohta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että mainitussa säännöksessä nimetään eri tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään työsopimukseen liittyvät riidat. Kyseisten oikeuspaikkojen joukosta mainittu tuomioistuin katsoo, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on jo pitkään on katsottu, että olennainen arviointiperuste on paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee.
- 29 Tältä osin silloin, kun työntekijän työn suorittaminen ulottuu useamman jäsenvaltion alueelle, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja muun muassa 13.7.1993 annetun tuomion Mulox IBC (C-125/92, EU:C:1993:306) 24 kohdasta ilmenee, että paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee, voitaisiin määritellä niin, että se on ”paikkakunta, jossa tai josta käsin työntekijä pääasiallisesti täyttää

velvoitteensa työnantajaansa nähden”. Tästä seuraisi, että määrittääkseen kyseisen paikkakunnan kansallisten tuomioistuinten olisi käytettävä näyttöön perustuvaa menetelmää eli otettava huomioon kaikki kyseisen tapauksen olosuhteet määrittääkseen sen valtion, johon ammattitoiminta vahvimmin liittyy.

- 30 Lentoyhtiöiden lentohenkilökunnan jäsenvaltioiden tuomioistuinten käsiteltäviksi saattamien riitojen käsittelemiseen toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseen liittyy kuitenkin erityinen vaikeus.
- 31 Kyseisten henkilöiden ammatillisen toiminnan tosiasiallisen keskuksen konkreettisemmän määrittämisen osalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, eikö mainittu paikka ole lopulta erittäin lähellä asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III määriteltyä kotiaseman käsitettä, kuten vaikuttaisi osoittavan myös se, että unionin sosiaaliturvalainsäädännössä viitataan kyseiseen käsitteeseen.
- 32 Näissä olosuhteissa Tribunal du travail de Mons päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Kun otetaan huomioon

- ratkaisujen ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden vaatimukset, jotka ovat ohjanneet sääntöjen vahvistamista tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, sellaisina kuin ne ilmenevät [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdystä yleissopimuksesta, sellaisena kuin se on muutettuna uusien jäsenvaltioiden liittymisestä tehdyillä yleissopimuksilla] ja [Bryssel I-asetuksesta] (ks. mm. tuomio 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, [EU:C:2012:491,] 44 ja 46 kohta)
- erityispiirteet Euroopan ilmailualalla, jolla lentoyhtiöiden, joiden kotipaikka on unionin [jäsen]valtiossa, lentomiehistö lentää päivittäin Euroopan unionin alueen yllä kotiasemalta, joka voi sijaita toisessa unionin [jäsen]valtiossa, kuten nyt käsiteltävässä tapauksessa
- [ennakkoratkaisupyynnön] perusteluissa kuvatut esillä olevalle oikeusriidalle ominaiset seikat
- ohjaamomiehistöön ja matkustamomiehistöön 28.6.2012 alkaen sovellettavan sosiaaliturvalainsäädännön määrittämiseksi asetuksessa N:o 883/2004 käytetystä kotiaseman käsitteestä (sellaisena kuin se on määritelty asetuksen – N:o 3922/91 liitteessä III) johdettu kriteeri
- Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johdetut, tämän päätöksen perusteluissa mainittujen tuomioiden mukaiset periaatteet,

voidaanko [Bryssel I -asetuksen] 19 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua käsitettä ’paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee’ tulkita siten, että se on rinnastettavissa kotiaseman käsitteeseen, jolla tarkoitetaan – asetuksen N:o 3922/91 liitteen III mukaan ’lentotoiminnan harjoittajan miehistön jäsenelle nimeämää paikkaa, jossa miehistön jäsen tavallisesti aloittaa ja lopettaa työjakson tai peräkkäisten työjaksojen sarjan ja jossa lentotoiminnan harjoittaja ei tavallisesti vastaa hänen majoituksestaan’, määritettäessä sopimusvaltio (ja siten sen toimivalta), jonka alueella työntekijä tavallisesti työskentelee, kun tämä työntekijä on otettu lentomiehistön jäseneksi yhtiöön, johon sovelletaan jonkin unionin valtion lainsäädäntöä ja joka harjoittaa kansainvälistä matkustajalentoliikennettä koko Euroopan unionin alueella, jos tämä ’kotiasemasta’, jolle ’työsuhteen’ katsotaan ’tosiasiallisesti keskittyvän’ siksi, että työntekijä aloittaa siellä systemaattisesti työpäivänsä ja lopettaa sen tässä paikassa ja organisoii siellä päivittäisen työnsä ja sen läheisyydessä hänellä on sopimussuhteiden ajan ollut tosiasiallinen asuinpaikkansa, johdettu liittymäperuste on se, joka liittyy läheisimmin sopimusvaltioon ja jolla samalla varmistetaan asianmukaisin suojelu sopimussuhteen heikommalle osapuolelle?”

Asia C-168/16

- 33 Nogueira ym., jotka ovat Portugalin, Espanjan tai Belgian kansalaisia, tekivät vuosina 2009 ja 2010 työsopimuksia Crewlinkin, joka on Irlantiin sijoittautunut oikeushenkilö, kanssa.
- 34 Kussakin heidän työsopimuksessaan määrättiin, että Crewlink palkkasi kyseiset työntekijät ja siirtäisi heidät matkustamohenkilökunnaksi Ryanairille tehtäviin, jotka voidaan rinnastaa Moreno Osacarin hoitamiin tehtäviin.
- 35 Kyseisissä englannin kielellä laadituissa työsopimuksissa täsmennettiin myös, että työsuhteeseen sovellettaisiin Irlannin oikeutta ja että kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet olivat toimivaltaisia käsittelemään kaikki riidat, jotka liittyivät kyseisten sopimusten täytäntöönpanoon tai niiden päättämiseen. Samoin kyseisissä sopimuksissa todettiin, että heidän palkkansa maksettaisiin irlantilaisen pankin tilille.
- 36 Työsuhteet päättyivät vuoden 2011 kuluessa irtisanoutumiseen tai irtisanomiseen.
- 37 Nogueira ym. saattoivat asian tribunal du travail de Charleroin käsiteltäväksi samoista syistä kuin Moreno Osacar saadakseen erilaisia korvauksia.
- 38 Mainittu tuomioistuin katsoi 4.11.2013 antamassaan ratkaisussa, ettei Belgian tuomioistuimilla ollut toimivaltaa käsitellä kyseisiä vaatimuksia. Pääasioiden valittajat valittivat tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa lisäksi, että Nogueira ym:iden sopimuksissa oli määrätty, että ”asiakkaan lentokoneet on rekisteröity Irlannissa, ja koska suoritate työtehtävänne kyseisissä lentokoneissa, työpaikkanne on Irlannissa”, että Charleroin lentoasema on kyseisten työntekijöiden ”asemapaikka” ja että kunkin heistä on asuttava tunnin matkan päässä asemapaikastaan.
- 40 Mainittu tuomioistuin toteaa lisäksi tiettyjä sen omiin toteamuksiin perustuvia tosiseikkoja. Vaikka Nogueira ym:iden työsopimuksissa annettiin työnantajalle mahdollisuus päättää siirtää heidät toiselle lentoasemalle, nyt käsiteltävässä asiassa on ensinnäkin selvää, että Crewlinkin palvelun ainoa kotiasema oli Charleroin lentoasema. Toiseksi kukin mainituista työntekijöistä aloitti työpäivänsä Charleroin lentoasemalla ja palasi systemaattisesti asemalleen kunkin työpäivän päätteeksi. Kolmanneksi kukin heistä oli joutunut odottamaan Charleroin lentoasemalla korvatakseen mahdollisesti puuttuvan henkilöstön jäsenenä.
- 41 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa, että Nogueiran ym:iden työsopimuksissa heidät veloitettiin noudattamaan Ryanairin noudattamaa lentoturvallisuuspolitiikkaa. Samoin se, että Charleroin lentoasemalla Ryanairilla ja Crewlinkillä oli yhteinen tila, sekä se, että Ryanairin esimiehet saattoivat käyttää kurinpitovaltaa Crewlinkin käyttöön antamaan henkilökuntaan nähden, osoittivat riittävästi sen, että kyseisten kahden yrityksen henkilöstö teki työtä yhdessä.
- 42 Mainittu tuomioistuin perustelee ennakkoratkaisupyynnön tarpeen vastaavin sanamuodoin kuin asiassa C-169/16 esittämässään ennakkoratkaisupyynnössä. Se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle olennaisilta osin samankaltaisen ennakkoratkaisukysymyksen.
- 43 Unionin tuomioistuimen presidentin 11.4.2016 antamalla määräyksellä asiat C-168/16 ja C-169/16 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 44 Kysymyksillään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään lähinnä, onko siinä tapauksessa, että lentoyhtiön lentohenkilökuntaan tai sen käyttöön annettuun lentohenkilökuntaan kuuluva työntekijä on nostanut kanteen, sen tuomioistuimen toimivallan määrittämiseksi, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa tarkoitettu käsite ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” rinnastettavissa asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III olevaan kotiaseman käsitteeseen.
- 45 Aluksi on täsmennettävä, että ensinnäkin kuten Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 19 perustelukappaleesta ilmenee ja siltä osin kuin kyseisellä asetuksella on jäsenvaltioiden välisissä suhteissa korvattu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehty yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettuna uusien jäsenvaltioiden liittymistä tähän yleissopimukseen koskevilla myöhemmillä yleissopimuksilla (jäljempänä Brysselin yleissopimus), unionin tuomioistuimen mainitun yleissopimuksen määräyksistä antama tulkinta pätee myös asetuksen säännöksiin, mikäli kyseisten määräysten ja säännösten voidaan katsoa vastaavan toisiaan (tuomio 7.7.2016, Hőszi, C-222/15, EU:C:2016:525, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 46 Tältä osin on niin, että vaikka alkuperäisessä versiossaan mainittuun yleissopimukseen ei sisällynyt erityistä määrystä työsopimuksesta, Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohta on laadittu lähes samoin sanamuodoin kuin kyseisen yleissopimuksen, sellaisena kuin se oli muutettuna yleissopimuksella Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan, sellaisina kuin ne ovat mukautettuina Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymissopimuksella sekä Helleenien tasavallan liittymissopimuksella (EYVL 1989, L 285, s. 1), 5 artiklan 1 kohdan toinen ja kolmas osa, joten edellisessä kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan on varmistettava kyseisen asetuksen ja yleissopimuksen tulkinnan jatkuvuus.
- 47 Työsopimuksesta on muutoinkin todettava, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan toisessa osassa tarkoitettu paikkakunta, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä, on määritettävä sellaisten yhdenmukaisten perusteiden nojalla, jotka unionin tuomioistuimen on määriteltävä yleissopimuksen järjestelmän ja tavoitteiden perusteella. Unionin tuomioistuin on nimittäin korostanut, että vain tällaisella itsenäisellä tulkinnalla voidaan taata yleissopimuksen yhtenäinen soveltaminen; yleissopimuksen tavoitteena on erityisesti yhtenäistää sopimusvaltioiden tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt siten, että mahdollisuuksien mukaan vältetään tilanteita, joissa useat tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään samaa oikeussuhdetta, sekä vahvistaa yhteisössä asuvien tai sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa, jotta kantajalla on mahdollisuus vaivattomasti yksilöidä se tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hän voi saattaa asiansa, ja jotta vastaajalla on kohtuullinen mahdollisuus ennakoita, missä tuomioistuimessa häntä vastaan voidaan nostaa kanne (ks. vastaavasti tuomio 10.4.2003, Pugliese, C-437/00, EU:C:2003:219, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 48 Tästä seuraa, että kyseisen itsenäisen tulkinnan vaatimusta sovelletaan myös Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohtaan (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym., C-47/14, EU:C:2015:574, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Toiseksi unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee yhtäältä, että Bryssel I -asetuksen II luvun 5 jaksossa vahvistetaan työsopimuksesta johtuvien riitojen osalta joukko sääntöjä, joiden tarkoituksena, kuten asetuksen johdanto-osan 13 perustelukappaleesta käy ilmi, on heikomman sopimuspuolen suojeleminen hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa

koskevilla säännöksillä (ks. vastaavasti tuomio 19.7.2012, Mahamdia C-154/11, EU:C:2012:491, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym., C-47/14, EU:C:2015:574, 43 kohta).

- 50 Mainittujen sääntöjen mukaan työntekijä voi nimittäin muun muassa nostaa työnantajaansa vastaan kanteen siinä tuomioistuimessa, jonka hän katsoo olevan lähinnä etujaan, sillä tavoin, että hänellä on mahdollisuus saattaa asia vireille sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa työnantajalla on kotipaikka, tai sen valtion tuomioistuimessa, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee, taikka silloin, kun työtä ei tehdä yhdessä ja samassa maassa, sen valtion tuomioistuimessa, jossa on toimipaikka, joka on ottanut työntekijän työhön. Kyseisen jakson säännöksissä myös rajoitetaan työnantajan, joka nostaa kanteen työntekijää vastaan, mahdollisuutta valita oikeuspaikka ja mahdollisuutta poiketa asetuksessa vahvistetuista toimivaltasäännöistä (tuomio 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 51 Toisaalta Bryssel I -asetuksen II luvun 5 jaksoon kuuluvat säännökset ovat luonteeltaan paitsi erityisiä myös tyhjentyviä (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym., C-47/14, EU:C:2015:574, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 52 Kolmanneksi Bryssel I -asetuksen 21 artiklassa rajoitetaan työsopimuksen osapuolien mahdollisuutta tehdä toimivaltaista tuomioistuinta koskeva sopimus. Tämä sopimus on tehtävä riidan syntymisen jälkeen, tai jos se on tehty ennen sitä, siinä on annettava työntekijälle oikeus nostaa kanne muissa kuin niissä tuomioistuimissa, joille näillä säännöillä annetaan toimivalta (tuomio 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, 61 kohta).
- 53 Tästä seuraa, että kyseistä säännöstä ei voida tulkita siten, että oikeuspaikkalauseketta voitaisiin soveltaa yksinomaisesti ja sillä siis kiellettäisiin työntekijää saattamasta asiaa Bryssel I -asetuksen 18 ja 19 artiklan nojalla toimivaltaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi (ks. vastaavasti tuomio 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, 63 kohta).
- 54 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 57 ja 58 kohdassa, että pääasioissa kyseessä olevissa sopimuksissa sovitun kaltainen oikeuspaikkalauseke ei täytä kumpaakaan Bryssel I -asetuksen 21 artiklassa asetetuista vaatimuksista ja että näin ollen kyseiseen lausekkeeseen ei voida vedota pääasioiden valittajia vastaan.
- 55 Neljänneksi ja viimeiseksi on huomattava, että Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan itsenäinen tulkinta ei ole esteenä sille, että Rooman yleissopimukseen sisältyvät vastaavat määräykset otettaisiin huomioon, koska kuten kyseisen yleissopimuksen johdannosta ilmenee, sen tarkoituksena on myös jatkaa unionissa jo aloitettua lainsäädännön yhdenmukaistamista kansainvälisen yksityisoikeuden alalla, erityisesti tuomioistuinten toimivallan ja tuomioiden täytäntöönpanon alalla.
- 56 Kuten julkisasiamies on nimittäin todennut ratkaisuehdotuksensa 77 kohdassa, unionin tuomioistuin on jo 15.3.2011 antamassaan tuomiossa Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151) ja 15.12.2011 antamassaan tuomiossa Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842) tulkinnut Rooman yleissopimusta muun muassa ottamalla huomioon Brysselin yleissopimuksen työsopimusta koskevat määräykset.
- 57 Siltä osin kuin on kyse Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa tarkoitettun käsitteen ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” määrittämisestä, unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että jäsenvaltiota, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee, koskevaa arviointiperustetta on tulkittava laajasti (ks. analogisesti tuomio 12.9.2013, Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 58 Kun kyse on työsopimuksesta, joka on täytetty useiden sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden alueella ja kun työntekijällä ei ole ammatillisen toiminnan tosiasiallista keskusta, josta käsin hän täyttäisi olennaisen osan velvoitteistaan työnantajaansa kohtaan, unionin tuomioistuin on katsonut, että

- Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan sitä paikkakuntaa, jossa tai josta käsin työntekijä tosiasiallisesti täyttää olennaisen osan niistä velvoitteista, jotka hänellä on työnantajaansa kohtaan, jotta tarve määrittää se paikkakunta, johon riitä läheisimmin liittyy, asian ratkaisemiseen parhaassa asemassa olevan tuomioistuimen osoittamiseksi tulisi otetuksi huomioon ja jotta voitaisiin varmistaa se, että työntekijää heikompana sopimusosapuolena suojellaan asianmukaisesti, ja välttää se, että toimivaltaisia tuomioistuimia olisi useita. Juuri tuolla paikkakunnalla työntekijä näet voi pienimminkin kustannuksin nostaa kanteen työnantajaansa vastaan tai puolustautua, ja tuon paikkakunnan tuomioistuin on sopivin ratkaisemaan työsopimusta koskevan kanteen (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2002, Weber, C-37/00, EU:C:2002:122, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Näin ollen samankaltaisissa olosuhteissa Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa tarkoitettua käsitteeseen ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” on tulkittava tarkoittavan paikkakuntaa, jossa tai josta käsin työntekijä tosiasiallisesti täyttää olennaisen osan niistä velvoitteista, jotka hänellä on työnantajaansa kohtaan.
- 60 Nyt käsiteltävässä asiassa pääasiat koskevat työntekijöitä, jotka työskentelevät lentoyhtiön lentohenkilökunnan jäseninä tai lentoyhtiön käyttöön annetun lentohenkilökunnan jäseninä. Näin ollen jäsenvaltion tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi mainitunlaiset riidat on saatettu, on silloin, kun se ei yksiselitteisesti voi määrittää ”paikkakuntaa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee”, toimivaltansa tarkastamiseksi yksilöitävä paikkakunta, josta käsin kyseinen työntekijä pääasiallisesti täytti velvoitteensa työnantajaansa nähden.
- 61 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 95 kohdassa muistuttanut, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että määrittääkseen konkreettisesti kyseisen paikkakunnan kansallisen tuomioistuimen on tukeuduttava todisteiden kokonaisuuteen.
- 62 Mainittu näyttöön perustuva menetelmä ei ainoastaan parhaiten mahdollista oikeussuhteiden todellisuuden huomioon ottamista siltä osin kuin huomioon on otettava kaikki työntekijän toiminnalle ominaiset seikat (ks. analogisesti tuomio 15.3.2011, Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, 48 kohta), vaan se mahdollistaa myös siihen varautumisen, ettei ”paikkakunnan, jossa tai josta käsin työntekijä tavallisesti työskentelee” kaltaista käsitettä käytetä väärin eikä sen avulla voida toteuttaa säädösten kiertämiseen tähtäviä strategioita (ks. analogisesti tuomio 27.10.2016, D’Oultremont ym., C-290/15, EU:C:2016:816, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 63 Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 85 kohdassa, unionin tuomioistuin on kuljetusalan työsuhteiden erityispiirteiden osalta 15.3.2011 antamassaan tuomiossa Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151, 49 kohta) ja 15.12.2011 antamassaan tuomiossa Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842, 38–41 kohta) esittänyt useita seikkoja, jotka kansalliset tuomioistuimet voivat ottaa huomioon. Kansallisten tuomioistuinten on erityisesti selvitettävä, missä jäsenvaltiossa sijaitsee se paikkakunta, josta käsin työntekijä suorittaa kuljetustehtävänsä, johon hän palaa tehtäviensä jälkeen ja jossa hän saa ohjeita tehtäviään varten ja organisoii työnsä, sekä se paikkakunta, jossa työntekovälineet sijaitsevat.
- 64 Tältä osin pääasioiden kaltaisissa olosuhteissa ja kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 102 kohdassa, on otettava huomioon myös paikkakunta, jossa lentokoneita, joilla työ tavallisesti suoritettiin, pidettiin pysäköityinä.
- 65 Näin ollen käsitettä ”paikkakunta, jossa tai josta käsin työntekijä tavallisesti työskentelee” ei voida rinnastaa mihinkään muussa unionin oikeuden toimessa olevaan käsitteeseen.
- 66 Kun kyse on lentoyhtiön lentohenkilökunnasta tai sen käyttöön annetusta lentohenkilökunnasta, mainittua käsitettä ei voida rinnastaa asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III tarkoitettuun kotiaseman käsitteeseen. Bryssel I -asetuksessa ei nimittäin viitata asetukseen N:o 3922/91 eikä sillä tavoitella samoja päämääriä, koska viimeksi mainitun asetuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa tekniset säännöt ja hallinnolliset menettelyt siviili-ilmailun turvallisuuden alalla.

- 67 Se, että Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa tarkoitettua käsitettä ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” ei voida rinnastaa asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III tarkoitettuun kotiaseman käsitteeseen, ei kuitenkaan merkitse sitä, kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 115 kohdassa, että viimeksi mainitulla käsitteellä ei olisi mitään merkitystä, kun pääasioissa kyseessä olevien olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa määritetään paikkakuntaa, josta käsin työntekijä tavallisesti työskentelee.
- 68 Tarkemmin sanottuna – kuten tämän tuomion 61–64 kohdasta ilmenee – unionin tuomioistuin on jo korostanut tarvetta käyttää näyttöön perustuvaa menetelmää mainitun paikkakunnan yksilöinnissä.
- 69 Tältä osin kotiaseman käsite on seikka, jolla saattaa olla merkittävä asema tämän tuomion 63 ja 64 kohdassa mieleen palautettujen sellaisten seikkojen yksilöinnissä, joiden perusteella pääasioissa kyseessä olevien olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa voidaan määrittää paikkakunta, josta käsin työntekijät tavallisesti työskentelevät, ja näin ollen Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa tarkoitettu tuomioistuin, joka on toimivaltainen käsittelemään heidän nostamansa kanteen.
- 70 Mainittu käsite on nimittäin määritelty asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III kohdassa OPS 1.1095 paikaksi, jossa lentohenkilökunta systemaattisesti aloittaa ja lopettaa työpäivänsä järjestäen siellä päivittäisen työnsä ja jonka läheisyydessä työntekijöiden on työsopimuksensa täyttämisen ajan asuttava ja oltava ilmakuljettajan käytettävissä.
- 71 Mainittuun liitteeseen sisältyvän OPS 1.1110:n mukaan pääasioiden valittajien kaltaisten työntekijöiden vähimmäislepoajat vaihtelevat sen mukaan, annetaanko kyseinen lepoaika asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III tarkoitettuna ”kotiaseman” paikkakunnalla vai muualla.
- 72 Lisäksi on todettava, ettei mainittua paikkakuntaa määritetä satunnaisesti eikä sitä määritä työntekijä, vaan sen määrittää toiminnan harjoittaja kunkin miehistön jäsenen osalta mainitussa liitteessä olevan OPS 1.1090:n 3.1 kohdan perusteella.
- 73 ”Kotiaseman” käyttämisestä ”paikkakuntana, josta käsin työntekijä tavallisesti työskentelee” voidaan poiketa ainoastaan siinä tapauksessa, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaiset vaatimukset liittyvät kustakin yksittäistapauksesta ilmenevät tosiseikat huomioon ottaen läheisemmin toiseen paikkakuntaan kuin ”kotiasemaan” (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2002, Weber, C-37/00, EU:C:2002:122, 53 kohta ja analogisesti tuomio 12.9.2013, Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 74 ”Paikkakunnan, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” käsitteen itsenäisyyttä ei voida myöskään saattaa kyseenalaiseksi viittaamalla asetuksessa N:o 883/2004 tarkoitettuna kotiaseman käsitteeseen, koska viimeksi mainitulla asetuksella ja Bryssel I -asetuksella tavoitellaan eri päämääriä. Kun Bryssel I -asetuksella nimittäin tavoitellaan tämän tuomion 47 kohdassa mainittua päämäärää, asetuksen N:o 883/2004 tavoitteena on, kuten sen johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa ilmoitetaan, henkilöiden vapaan liikkuvuuden lisäksi ”myötävaikuttaa heidän elintasonsa ja työntekonsa edellytysten parantumiseen”.
- 75 Näkökohta, jonka mukaan paikkakuntaa, jossa tai josta käsin työntekijä tavallisesti työskentelee, mihin Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa viitataan, ei voida rinnastaa mihinkään muuhun käsitteeseen, kuten tämän tuomion 65 kohdasta ilmenee, koskee lisäksi myös Chicagon yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettua ilma-alusten kansallisuuden käsitettä.
- 76 Näin ollen – ja toisin kuin Ryanair ja Crewlink ovat huomautuksissaan väittäneet – jäsenvaltiota, josta käsin lentoyhtiön lentohenkilökunnan jäsen tai sen käyttöön annetun lentohenkilökunnan jäsen tavallisesti työskentelee, ei myöskään voida rinnastaa sen jäsenvaltion alueeseen, jonka kansallisuus kyseisen lentoyhtiön ilma-aluksilla Chicagon yleissopimuksen 17 artiklan mukaan on.

- 77 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että Bryssel I -asetuksen 19 artiklan 2 alakohdan a alakohtaa on tulkittava niin, että siinä tapauksessa, että lentoyhtiön lentohenkilökunnan tai sen käyttöön annetun lentohenkilökunnan jäsen on nostanut kanteen, sen tuomioistuimen toimivallan määrittämiseksi, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, kyseisessä säännöksessä tarkoitettua käsitettä ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” ei voida rinnastaa asetuksen N:o 3922/91 liitteessä III olevaan kotiaseman käsitteeseen. Kotiaseman käsite on kuitenkin merkittävä seikka määritettäessä ”paikkakuntaa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee”.

Oikeudenkäyntikulut

- 78 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 19 artiklan 2 alakohdan a alakohtaa on tulkittava niin, että siinä tapauksessa, että lentoyhtiön lentohenkilökunnan tai sen käyttöön annetun lentohenkilökunnan jäsen on nostanut kanteen, sen tuomioistuimen toimivallan määrittämiseksi, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, kyseisessä säännöksessä tarkoitettua käsitettä ”paikkakunta, missä työntekijä tavallisesti työskentelee” ei voida rinnastaa teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla 16.12.1991 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3922/91, sellaisena kuin se on muutettuna 12.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1899/2006, liitteessä III olevaan ”kotiaseman” käsitteeseen. Kotiaseman käsite on kuitenkin merkittävä seikka määritettäessä ”paikkakuntaa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee”.

Allekirjoitukset